

ارائه کند. در حرف‌های او که در رسانه‌ها و سایت‌های خبری نیز انتشار یافته، برخی نکات را می‌توان از این توافق دریافت. اول اینکه فعلاً به صرف اعلام این توافق، بازگشت بازرسان رخ نخواهد داد و این یعنی مهم‌ترین خواسته طرف‌های مقابل ایران در این بحث، فعلاً محقق نشده، ولی چپ‌نشی برای حرکت به سمت تحقق آن رخ داده است. دوم این که درباره همه تأسیسات هسته‌ای، چه آن‌هایی که هدف حملات قرار گرفته‌اند و چه نه، بحث شده و تصمیمی، هر چند موقت، اتخاذ شده است. درباره تأسیسات هدف قرار گرفته، عراقچی می‌گوید ایران اقدامات «محیط زیستی و ایمنی» لازم را در محل آن‌ها انجام خواهد داد و سپس به سراغ مراحل بعد خواهد رفت. چهارم این که طبق صحبت عراقچی، حمله دوباره یا اجرای اسنپ‌ک یا هر اقدام خصمانه دیگری، ایران را از این مسیر باز خواهد گرداند. نکته مهم آخر این که در هر مرحله، یعنی در بررسی وضعیت تأسیسات، انتقال ارزیابی‌ها به آژانس، بررسی خواسته‌های آژانس و اجرای آن‌ها، تصمیم‌گیری به شورای عالی امنیت ملی منتقل خواهد شد. عراقچی تأکید می‌کند که تصمیمات در شورای عالی امنیت ملی، «مورد به مورد» اتخاذ خواهد شد و ایران پیشاپیش درباره هیچ بخشی از این روند، قطعیتی ایجاد نکرده است. این یعنی ایران و آژانس، عملاً فعلاً بر سر چشم‌انداز و امکان احیای همکاری و بازگشت بازرسان صحبت کرده‌اند، یا عبارتی دیگر، توافق کرده‌اند که می‌توانند در آینده بر سر نوع تعامل خود به توافق برسند.

▼ تعابیر آژانس و شورای عالی امنیت ملی

این برداشت، با تعبیر رافائل گروسی، دبیرکل آژانس هم‌خوانی دارد. او در نشست عمومی سالانه آژانس گفت: «ما با ایران بر روی گام‌های عملی برای از سرگیری اجرای کامل ضوابط در ایران همکاری کرده‌ایم... توافقنامه‌ای را امضا کردیم که درک روشنی از روند بازرسی، اطلاع‌رسانی و اجرای ضوابط ارائه می‌دهد. این توافق ضمن در نظر گرفتن نگرانی‌های ایران، همچنان مطابق با مفاد مربوطه توافق جامع پادمان ایران با این آژانس است.» تعبیر شورای عالی امنیت ملی نیز همین وضعیت مقدماتی را توصیف می‌کند. این شورا در بیانیه‌ای اعلام کرده «شیوه‌نامه همکاری» با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به تأیید کمیته هسته‌ای این شورا رسیده است: «متن این ترتیبات در کمیته هسته‌ای شورای عالی امنیت ملی مورد بررسی قرار گرفته و آنچه به امضا رسیده، در مجموع همان چیزی است که مصوب این کمیته بوده است.» این بیانیه درباره کمیته هسته‌ای این شورا نوشت که این کمیته «متشکل از مسئولان ارشد

پاسخ همه‌شان این بود که محال است. بعد از این توافق، فضا جور دیگری شد. حالا به جای محال می‌گویند شدنی است، اما زمان نداریم و کمی بعید است؛ یعنی سرسختی موضع قبلی کمی تنزل پیدا کرد. این خودش مقداری فضا را تلطیف کرد.

از این‌جا به بعد، به‌طور طبیعی، برای این‌ک مکانیزم ماشه اعمال نشود، فضای زیادی از حیث زمانی وجود ندارد. حداکثر تا ۱۸ اکتبر، موعد سر می‌رسد. زمان الان به نفع طرف ایرانی نیست؛ بنابراین باید این توافق به گونه‌ای عملیاتی شود که آن‌ها ادراک یا احساس کنند که با تعویق قطع‌نامه، همه آن سه شرط برآورده می‌شود. این راه هم بگویم، اصولاً این برجام و این قطعنامه ۲۲۳۱ و این وضعیتی که ما الان می‌بینیم، خودش یک سوژه است و بحث پادمان مسئله دیگری. الان طرف‌های غربی تأکید زیادی دارند که در شرایط فعلی مسئله مکانیزم ماشه فقط معطوف به برجام نیست. ایران حتی فراتر از آن به نظارت‌های پادمانی هم عمل نمی‌کند، یعنی به چیزی که هر کشور عضو ان‌پی‌تی ملزم به مراعات آن است.

موضوعی هم که در فضای داخلی ما وجود دارد، نوعی کارشکنی در این مسیر است، در مقابل عهدشکنی طرف مقابل. این‌ها اما عمدتاً طرف‌های سلبی یا تقابلی هستند. این‌ها چون ظرفیتی برای تبدیل به ایجاب ندارند، قطعاً راه‌گشا نخواهند بود؛ مثل طرح‌هایی که مجلسیان طرح می‌کنند، از جمله خروج از ان‌پی‌تی. این طرح‌ها که عمدتاً واکنشی و در مقام اعتراض هستند، فعلاً بیشتر روی کاغذ هستند اما در عمل، پادمان یا این توافق‌نامه جدید قاعداً باید اجرایی شود. با شروطی که گذاشته‌اند، آینده توافق هم جهت‌یابی شده است؛ بنابراین این طرح‌ها و فریادهای داخلی، عمدتاً حرف‌هایی برای اجرائنشدن هستند و هیچ فایده‌ای هم ندارند. مثلاً این بحث ان‌پی‌تی خیلی موضوع مهمی است، چون آقای عراقچی می‌گوید اگر این‌ها به تعهداتشان عمل نکنند، ما گزینه‌های دیگری هم داریم. از جمله این که به این توافق عمل نمی‌کنیم. این «از جمله» چیزی در آن نیست. اگر شما بخواهید از ان‌پی‌تی خارج شوید، آن وقت اتهام سلاح هسته‌ای مشروعیت پیدا می‌کند و این معادل جنگ خواهد بود. به‌علاوه اگر مکانیزم ماشه

این موضع‌گیری‌ها بار دیگر روشن می‌کند که این جریان، با هر نوع تعامل و مذاکره به سمت حل پرونده از مسیرهای دیپلماتیک مخالفت خواهند کرد و فرقی نمی‌کند نتیجه مذاکره، توافقی گسترده باشد یا

شیوه‌نامه‌ای محدود و مشروط. ارزش توجه دارد که این جریان، زمانی منکر اهمیت و جایگاه تحریم‌ها علیه ایران و قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل بودند و حالا بابت احتمال بازگشت همان وضعیت، دیگران را هدف طعنه و حمله قرار می‌دهند

نهادهای مختلف ذی‌ربط است و در همه ادوار از جانب شورای عالی امنیت ملی مآذون به تصمیم‌گیری بوده و در این زمان نیز مطابق روال معمول عمل نموده است.» این موضع‌گیری البته دو مسئله دیگر را نیز تصریح می‌کند. اول، نهاد اصلی که متولی فرایند تصمیم‌گیری است، همین شورا است. این را عراقچی نیز در صحبت‌های خود مطرح کرده است.

▼ تصمیم با شورا، طبق مصوبه مجلس

نکته دوم به مصوبه‌ای در مجلس برمی‌گردد که اساس قطع همکاری در این مدت بین ایران و آژانس شد. یک روز پس از توقف جنگ اسرائیل با ایران، مجلس قانونی را با نام گویای «قانون الزام دولت ایران به تعلیق همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی» به تصویب رساند اما تبصره مهم این الزام، تفویض تصمیم بعدی بود. طبق این مصوبه، دولت ایران برای همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، باید از شورای عالی امنیت ملی مجوز بگیرد. این را این‌طور هم می‌شود خواند: برای همکاری دوباره با آژانس، کافی است شورای عالی امنیت ملی تصمیم بگیرد. اینجا بد نیست تفاوت مهم این مصوبه با قانون «اقدام راهبردی» یادآوری شود. این قانون که اواخر دولت حسن روحانی تصویب شد، به همین شکل در تلاش برای تعیین تکلیف روند گفت‌وگوها بین ایران و دیگران بر سر پرونده هسته‌ای بود. در این مسیر، آن قانون، مشخصاً به تعبیر مقامات همان دولت، دست دولت را برای اتخاذ برخی تصمیمات بست و بخشی از موانع دستگاه سیاست خارجی در این روند شد. برخی البته این را بخشی از نیت تنظیم‌کنندگان دانستند. این بار اما ظاهراً مجلس، ضمن برآورده‌کردن خواسته خود برای موضع‌گیری سفت‌وسخت، راه را برای متولیان امر باز گذاشته تا اگر لازم دانستند، رویه دیگری را در پیش گیرند، به مصوبه مجلس گیر نکنند. در عمل اما به نظر می‌رسد، لاقلاً بخشی از مجلس و بخشی از جریان‌های سیاسی، همچنان در تلاش بر این هستند که سر راه بنشینند.

▼ مغلوبین همیشگی

اما جریانی که خود را در جایگاه اصلی مخالفت با تعاملات این چنینی قرار داده، باز هم راضی نیست. مشخصاً در مجلس، چند نماینده که همواره در این زمینه موضع داشته‌اند، بار دیگر حملات را آغاز کرده‌اند. برجسته‌ترین این مواضع را، حسینعلی حاجی‌دلیگانی گرفته که همین اخیراً به صدر اخبار رفته بود، با تأکیداتش برای نیاز به حرکت مجلس، به سمت خروج از ان‌پی‌تی. حاجی‌دلیگانی، نائب رئیس کمیسیون

هم اجرا شود، پای فصل ۷ هم به میان می‌آید. افزون بر این‌ها آمریکا و اسرائیل هم مدعی درز اطلاعاتی و داشتن اسنادی هستند که طبقشان جمهوری اسلامی در پی سلاح بوده‌است و آن وقت ممکن است به تعبیر خودشان از این اسناد «رونبای» کنند. در این صورت شرایط خیلی پیچیده‌تر می‌شود؛ بنابراین نه‌تنها مسئله زمان، بلکه ماهیت موضوع هم دچار ابهام و پیچیدگی شده است.

«**پس به نظر شما این مخالفت‌های داخلی و این سرورصداها از سوی برخی نمایندگان مجلس و جریان‌های متصل به آن‌ها، تبدیل به یک واقعیت اجرایی نخواهد شد و به جایی نخواهد رسید؟**

چند مسئله مطرح است. یکی این که این اعتراضاتی که معمولاً به صورت سازمان‌یافته صورت می‌گیرد یا در برخی نطق‌ها در مجلس مطرح می‌شود، در حد ریتوریک و لفاظی است. هیچ تأثیری در تصمیم طرف غربی هم ندارد. قبلاً هم از این موارد و تجمعات معهود بوده و سعی شده استفاده ابزاری از آن شود، اما آن‌ها گفته‌اند که این سازمان‌یافتگی و این تظاهرات و این اعتراضات، ساختگی است، برای تحت تأثیر قراردادن فضای ذهنی ما. به نظر من این‌ها اصلاً به جایی نمی‌رسد.

نکته دوم، این‌ها همراهی جامعه ایران را ندارند؛ در نتیجه بیشتر اعتراضی جریانی و جناحی است، از سر مواضع ایدئولوژیک و بعضاً منافع خاص. علی‌القاعده به دلیل فقدان پایگاه اجتماعی، راه به جایی نمی‌برد.

سوم این که این موارد در دنیا مرسوم است و نشانه‌ای از تحول یا تطور راهبردی در یک سیستم نیست. بیانیه شورای عالی امنیت ملی صادر می‌شود و می‌گوید آن چه وزیر خارجه کرد، همان تصمیمی بود که شورای عالی امنیت ملی گرفت. این در واقع به مخالفین داخلی می‌گوید شما فکر نکنید این ابتکار فردی وزیر بوده و بعد بروید در قالب نوشته‌ها و مطالب رسانه‌ای و نطق‌های مجلس بخواهید این را حول

اصل نود مجلس با اشاره به بیانیه دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی گفت: «در این بیانیه گفته شده متن توافق با آژانس مصوبه «کمیته هسته‌ای شورا» است. این اساساً خلاف قانون است و متن توافق باید مصوبه «اعضای شورا» باشد نه کمیته.» وی با همین استدلال ادامه داد در بیانیه «گفته شده متن توافق میان ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، همان مصوبه کمیته هسته‌ای شورای عالی امنیت ملی است، اساساً مغایر با قانون الزام دولت به تعلیق همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی می‌باشد.» او البته به تهدید شورا به اقدام قانونی و علیه‌اش هم رسید: «مصوبه کمیته هسته‌ای ذیل شورای عالی، نمی‌تواند جایگزین مصوبه شورای عالی امنیت ملی شود. این مصوبه اساساً با قانون مجلس در تضاد است و ما طبق قانون و بر اساس تبصره ۲ [مجازات در صورت ترک فعل] اقدام خواهیم کرد.»

به جز او، دیگر نمایندگان‌ی از جمله حمید رسایی و امیرحسین ثابتی نیز موضع‌گیری‌های تندوتیز خود را داشته‌اند و البته در این موضع‌گیری‌ها، بیشتر وزارت خارجه را هدف انتقاد و اتهام قرار داده‌اند. حمله پیش‌بینی‌پذیر دیگر نیز از تریبون معروف روزنامه کیهان بود که نوشت: «سرور روایت‌ها درباره این توافق نشان می‌دهد که نه‌تنها قانون مصوب مجلس در زمینه تعلیق همکاری‌ها با آژانس دور زده شده، بلکه تجربه تلخ برجام و بازی‌های فریبکارانه فکت‌شیت‌ها بار دیگر تکرار شده است.»

این حملات و مواضع، دو نکته را یادآور می‌شوند. اول، بخشی از تحفظ و ملاحظه دست‌اندرکاران مواجهه با طرف‌های مقابل پرونده هسته‌ای، به داخل برمی‌گردد و به این نگرانی که اقدامات جدی در جهت تعامل، با حملات و اعمال فشار این‌چنینی از سمت این جریان‌ها مواجه خواهد شد. مسئله دیگر، مطلق‌بودن این مخالفت‌هاست. در واقع این موضع‌گیری‌ها بار دیگر روشن می‌کند که این جریان، با هر نوع تعامل و مذاکره به سمت حل پرونده از مسیرهای دیپلماتیک مخالفت خواهند کرد و فرقی نمی‌کند نتیجه مذاکره، توافقی گسترده باشد یا شیوه‌نامه‌ای محدود و مشروط. ارزش توجه دارد که این جریان، زمانی منکر اهمیت و جایگاه تحریم‌ها علیه ایران و قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل بودند و حالا بابت احتمال بازگشت همان وضعیت، دیگران را هدف طعنه و حمله قرار می‌دهند. همه این‌ها را در نهایت باید کنار آ حقیت گذاشت که همه، در دولت و مجلس و شورا و جاهای دیگر می‌دانند تصمیم‌گیری اصلی در این باره فراتر از بحث‌های دین این‌هاست، اما بازی سیاست در داخل همچنان ادامه دارد و کشور نیز در میانه این بازی، همچنان آسیب می‌بیند.

شخص وزیر متمرکز کنید و بگویید این ابتکار فردی بوده است. نه! این تصمیم نظام بوده است. در واقع این بیانیه پاسخی است به همین مخالفین داخلی. و الا برای طرف غربی مشخص است که این سیستم تصمیمش را گرفته و قرارداد را امضا کرده است.

«**به عنوان سؤال آخر، چشم‌انداز کلی این بحث هسته‌ای را چگونه می‌بینید؟ به نظر شما روندی که الان دارد طی می‌شود، به سمت حل مسئله و بالاخره پایان‌یافتن این بحران کهنه می‌رود، یا باز با همین چالش‌ها ادامه خواهیم داد یا به سمت سناریوهای بدتر مثل جنگ و درگیری و تحریم شدید خواهیم رفت؟**

تحفظ آمریکا و اروپا، یعنی کشورهای طرف جمهوری اسلامی، معتقد هستند که در جمهوری اسلامی هیچ ماده اورانیوم نباید غنی‌سازی شود. رویکرد آن‌ها غنی‌سازی صفر است. مادامی که این مسئله، به عنوان یک چالش و تنش جدی، متن پرونده هسته‌ای ایران را تسخیر کرده‌است، من فکر نمی‌کنم افقی برای حل‌وفصل موضوع هسته‌ای وجود داشته باشد. این نکته‌ای است که باید به آن توجه داشت. آن‌ها می‌گویند نباید غنی‌سازی صورت بگیرد و جمهوری اسلامی تلاش می‌کند، به هر شکلی شده، درصدی از غنی‌سازی در ایران مورد تأیید اطراف غربی قرار بگیرد. این به ظاهر پاشنه آشیل مسئله هسته‌ای است. در باطن، موضوع پیچیده‌تر از این حرف‌هاست. چیزی که آن‌ها به دنبالش هستند، این است که جمهوری اسلامی، نظامی نرمال و ثبات‌ساز در دنیا باشد: spoiler یا مخرب نباشد؛ منافع آمریکا و غرب را در منطقه به خطر نیندازد؛ با اسرائیل، فارغ از شناسایی، به عنوان یک موجودیت بین‌المللی رفتار کند و به فکر حذف آن نباشد؛ برد موشک‌هایش را تنظیم کند و بعد هم موضوع وارد مجاری دیگری می‌شود. به نظر من، این تنش و این تشنج در روابط ایران و غرب، به این آسانی ختموه نخواهد شد، مگر این‌ک نظام یک تصمیم استراتژیک و پوست‌اندازانه بگیرد و در واقع در مسیر سیاست‌های کلی‌اش، بازنگری کند.

دیپلمات‌ها

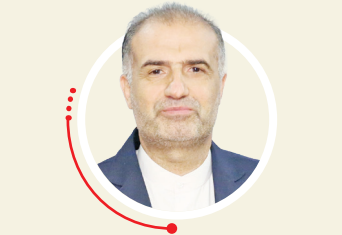
حملات نتانیاهو و رویو به ایران

بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل در کنفرانس مطبوعاتی مشترک با مارکو رویو، وزیر خارجه آمریکا، بمباران مراکز هسته‌ای ایران توسط وشنگتن را «تصمیمی حکیمانه» خواند. نتانیاهو تخریب منازل و زیرساخت‌های غیرنظامی را «هدف قراردادن سنگرهای حماس» نامید و با لحنی تهدیدآمیز به ساکنان شهر غزه دستور به «خروج» داد. نتانیاهو حمله اخیر به دوحه را «پیام به رهبران مقاومت» خواند و مدعی شد، هیچ کجا برای آنها امن نخواهد بود. نخست‌وزیر اسرائیل نهادهای بین‌المللی ودولت‌های معترض به جنایات صهیونیست‌ها را به «نفاق» متهم کرد. مارکو رویو نیز در اظهاراتی همسو با نتانیاهو، مدعی شد، ایران با موشک‌های دوربرد امنیت منطقه و اروپا را تهدید می‌کند و دستیابی تهران به سلاح هسته‌ای خط قرمزی است که باید جلوی آن گرفته شود. او همچنین به تحرکات اروپا در زمینه به رسمیت شناختن کشور فلسطینی حمله کرد و گفت: چنین گام‌هایی موضع حماس را تقویت می‌کند و ما به کشورهای اروپایی هشدار داده‌ایم. رویو در عین حال به‌طور غیرمستقیم از قطر خواست در معامله آمریکابرای آزادی اسرای صهیونیست در نوار غزه ایفای نقش کند.

ایران تسلیم فشارها نخواهد شد

محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی، طی سخنرانی در کنفرانس عمومی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، حملات اخیر به تأسیسات هسته‌ای ایران را نقض آشکار حقوق بین الملل، منشور سازمان ملل و اساسنامه آژانس دانست تأکید کرد این اقدامات بی‌سابقه، هم علیه ایران و هم علیه اعتبار آژانس و نظام پادمان است. اسلامی گفت آژانس و شورای امنیت به دلیل فشار آمریکا نتوانستند واکنش قاطع نشان دهند و این امر پرسش‌هایی جدی درباره اعتبار پادمان ایجاد می‌کند. او با اشاره به همکاری گسترده ایران با آژانس و نبود هیچ مدرکی درباره انحراف هسته‌ای، از سکوت آژانس در محکومیت حملات ابراز انتقاد کرد و تعلیق بازرسی‌ها را ناشی از تجاوزات نظامی دانست.

واکنش سفارت ایران به شورای همکاری خلیج فارس

روابط عمومی سفارت ایران در روسیه با صدور بیانیه‌ای در واکنش به سخنان جاسم محمد البیدیو دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس درباره جزایر سه‌گانه ایران که در اجلاس سوچی مطرح شد، این اظهارات را بی‌اساس و فاقد اعتبار حقوقی خواند. این بیانیه در پی نشست گفت‌وگوهای مشترک راهبردی وزرای خارجه روسیه و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج‌فارس در روز بیستم شهریور ۱۴۰۴ در شهر سوچی روسیه‌صادر شده است. این بیانیه خاطر نشان کرد: «جزایر سه‌گانه ابوموسی، تنب بزرگ و تنب کوچک بخش‌های جدایی‌ناپذیر از قلمرو سرزمینی ایران به شمار می‌آید و جمهوری اسلامی ایران حاکمیت حقوقی و تاریخی بر آنها دارد.» در این بیانیه آمده است: «چنین ادعاهایی را دخالت در امور داخلی خود تلقی و آن را مردود می‌دانیم.» این بیانیه تأکید کرده است: «تکرار ادعاهای بی‌اساس امارات متحده عربی از سوی دبیرکل شورای همکاری خلیج فارس در قبال جزایر سه‌گانه جمهوری اسلامی ایران، به هیچ عنوان به ادعاهای مردود امارات و جاهت قانونی نمی‌بخشد.» این بیانیه می‌افزاید: «جمهوری اسلامی ایران هرگونه دخالت در این زمینه را مردود می‌داند.»